

ДАВЕДКІ (11 клас)

Заданні	Магчымыя адказы	Крытэрыі ацэнкі																																				
<p>1. Праілюструйце прозвішчамі беларускіх пісьменнікаў (празаікаў, драматургаў, паэтаў) наступныя фанетычныя з’явы (па адным прыкладзе на кожны выпадак):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Замена гукаў [э], [о] у пазіцыі не пад націскам галосным [а]. 2. Аглушэнне звонкіх зычных на канцы слова. 3. Замена гукаў [э], [о] пасля мяккіх зычных у першым складзе перад націскам гукам [а]. 4. Асіміляцыя па глухасці (прыпадабненне звонкіх зычных да глухіх). 5. Асіміляцыя па мяккасці (прыпадабненне цвёрдых зычных да мяккіх) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. М. Стральцоў, У. Караткевіч і інш. 2. І. Мележ, Ю. Голуб і інш. 3. А. Куляшоў, А. Вярцінскі і інш. 4. В. Казько, П. Глебка і інш. 5. Ю. Свірка, С. Панізнік і інш. 	<p>5 б. (1 б. за ілюстрацыю кожнага выпадку)</p>																																				
<p>2. Пададзеныя назоўнікі запішыце ў форме назоўнага склону множнага ліку, а таксама спалучыце іх з лічэбнікамі два (дзе), тры, чатыры. Аформіце адказ у выглядзе табліцы:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <thead> <tr> <th style="width: 25%;">Назоўнік (у пачатковай форме)</th> <th style="width: 25%;">У форме назоўнага склону множнага ліку</th> <th style="width: 50%;">У спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, тры, чатыры</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Горад</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>Рэшата</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>Кальцо</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>Лязо</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>Вока</td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>	Назоўнік (у пачатковай форме)	У форме назоўнага склону множнага ліку	У спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, тры, чатыры</i>	Горад			Рэшата			Кальцо			Лязо			Вока			<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <thead> <tr> <th style="width: 25%;">Назоўнік (у пачатковай форме)</th> <th style="width: 25%;">У форме назоўнага склону множнага ліку</th> <th style="width: 50%;">У спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, тры, чатыры</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Горад</td><td>Гарады</td><td>Гарады</td></tr> <tr><td>Рэшата</td><td>Рапоты</td><td>Рэшаты</td></tr> <tr><td>Кальцо</td><td>Кольцы</td><td>Кальцы</td></tr> <tr><td>Лязо</td><td>Лёзы</td><td>Лязы</td></tr> <tr><td>Вока</td><td>Вочы</td><td>Вокі</td></tr> </tbody> </table>	Назоўнік (у пачатковай форме)	У форме назоўнага склону множнага ліку	У спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, тры, чатыры</i>	Горад	Гарады	Гарады	Рэшата	Рапоты	Рэшаты	Кальцо	Кольцы	Кальцы	Лязо	Лёзы	Лязы	Вока	Вочы	Вокі	<p>5 б. 0,5 б. за кожную правільную форму</p>
Назоўнік (у пачатковай форме)	У форме назоўнага склону множнага ліку	У спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, тры, чатыры</i>																																				
Горад																																						
Рэшата																																						
Кальцо																																						
Лязо																																						
Вока																																						
Назоўнік (у пачатковай форме)	У форме назоўнага склону множнага ліку	У спалучэнні з лічэбнікамі <i>два, тры, чатыры</i>																																				
Горад	Гарады	Гарады																																				
Рэшата	Рапоты	Рэшаты																																				
Кальцо	Кольцы	Кальцы																																				
Лязо	Лёзы	Лязы																																				
Вока	Вочы	Вокі																																				
<p>3. Правільна запішыце прыслоўі і прыслоўныя спалучэнні <i>(На)жаль, (на)гара, (у)чыстую, (з)большага, (па)крысе, (на)нашаму, (на)волі, (пад)вечар, (як)раз, (на)адрэз, (як)след, (у)абдымку.</i></p>	<p>3.</p> <p><i>На жаль, на-гара, учыстую, збольшага, пакрысе, па-нашаму, наволі, пад вечар, якраз, наадрэз, як след, у абдымку.</i></p>	<p>6 б. 0,5 б. за кожнае слова</p>																																				
<p>4. Беларусы раней іменавалі членаў сям’і, дадаючы спецыяльныя суфіксы да імені ці прозвішча главы сям’і-мужчыны. Замяніце такія імёнамі падкрэсленыя словазлучэнні ў лістах беларускіх пісьменнікаў:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Янка і <u>яго жонка</u> яшчэ спяць (Я. Колас). 2. Дарагі паночку! Можна, <u>аддавец гэтага панна Вера дачка Краўцэвіча</u> будзе шукаць сабе працы, то будзьце ласкавы не адкажыце ёй у сваёй магчымай у гэтым падмозе-пратэцыі (Я. Купала). 3. Ідучы з універсітэта, спаткаў <u>жонку Сянкевіча</u> (Я. Колас). 	<p>4.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Янка і Янчыха яшчэ спяць (Я. Колас). 2. Дарагі паночку! Можна, аддавец гэтага панна Вера Краўцэвічанка будзе шукаць сабе працы, то будзьце ласкавы не адкажыце ёй у сваёй магчымай у гэтым падмозе-пратэцыі (Я. Купала). 3. Ідучы з універсітэта, спаткаў Сянкевічыху (Я. Колас). 	<p>6 б. Па 2 б. за кожны правільны адказ</p>																																				

<p>5. У загадцы пра карову і кабылу гаворыцца: <i>У рагулі чатыры гулі, а ў ржулі дзве. У словах рагуля і ржуля суфікс –ул’– служыць для абазначэння жывой істоты праз якую-небудзь характэрную прымету (карова мае рогі, кабыла ржэ). А якое значэнне надае суфікс –ул’–:</i></p> <p>1) словам <i>капрызуля, чысцюля</i>; 2) словам <i>татуля, Мішуля</i>?</p>	<p>5.</p> <p>1) словы <i>капрызуля, чысцюля</i> пры дапамозе суфікса атрымліваюць значэнне ‘асобы – носьбіта пэўнай прыкметы’,</p> <p>2) словы <i>татуля, Мішуля</i> пры дапамозе суфікса атрымліваюць значэнне ‘ласкавае найменне асобы’.</p> <p>Пры праверцы задання варта звярнуць увагу на тое, каб было ўказана абагульненае значэнне слоў, а не лексічнае значэнне кожнага асобнага слова.</p>	<p>4 б.</p> <p>Па 2б. за тлумачэнне кожнага значэння суфікса –ул’–</p>
<p>6. Ніжэй падаюцца пары слоў. У дужках за кожнай парай знаходзіцца лексічнае значэнне аднаго з іх. Запішыце другое слова і прывядзіце яго лексічнае значэнне.</p> <p>1. Вісус – вісмут (<i>‘хімічны элемент – крохкі серабрыста-белы метал’</i>)</p> <p>2. Гумар – гумор (<i>‘дабрадушна-жартаўлівыя адносіны да чаго-небудзь’</i>)</p> <p>3. Кінолаг – кіношнік (<i>‘чалавек, які вывучае сабак’</i>)</p> <p>4. Швайка – швачка (<i>‘пласкае шыла, якім колюць свіней’</i>)</p> <p>5. Шырыць – шырэць (<i>‘рабіцца шырокім’</i>)</p> <p>6. Эфектны – эфектыўны (<i>‘які стварае ўражанне’</i>)</p>	<p>6.</p> <p>1. Вісус – <i>‘свавольнік, гарэза, распуснік’</i></p> <p>2. Гумор – <i>‘добры, душэўны настрой’</i></p> <p>3. Кіношнік – <i>‘работнік кінематаграфіі’</i></p> <p>4. Швачка – <i>‘жанчына, якая прафесійна займаецца шыццём’</i></p> <p>5. Шырыць – <i>‘рабіць больш шырокім, павялічваць, развіваць’</i></p> <p>6. Эфектыўны – <i>‘дзейсны, выніковы’</i></p>	<p>9 б</p> <p>0,5 б. за правільна выбранае слова, 1 б. за правільнае лексічнае значэнне.</p>
<p>7. Перад Вамі запісаны ў форме праязічнага тэксту фрагмент вершаванага твора <i>Максіма Танка</i>. Расстаўляючы патрэбныя знакі прыпынку, запішыце яго ў форме верша, не забываючыся аб тым, што кожны радок верша пачынаецца з вялікай літары.</p> <p><i>Яно маўчыць яно не можа і сотай долі перадаць як выглядаеш ты прыгожа як вочы зорамі гараць. Ты лепш пакліч мяне красуня хоць на хвілінку да сябе і мне не будзе гэтак сумна і я дапамагу табе прымераць стужкі завушнічкі і плечы хусткай ахінуць і лакавыя чаравічкі перад “Лявоніхай” абуць.</i></p> <p>Укажыце від і зрабіце схемы ўсіх складаных сказаў у творы.</p>	<p>7.</p> <p><i>Яно маўчыць, яно не можа І сотай долі перадаць, Як выглядаеш ты прыгожа, Як вочы зорамі гараць.</i></p> <p><i>Ты лепш пакліч мяне, красуня, Хоць на хвілінку да сябе, І мне не будзе гэтак сумна, І я дапамагу табе</i></p> <p><i>Прымераць стужкі, завушнічкі, І плечы хусткай ахінуць, І лакавыя чаравічкі Перад “Лявоніхай” абуць.</i></p> <p>1) [...], [...], (як...), (як...) – складаны сказ з рознымі відамі сувязі.</p> <p>2) [...], і [...], і [...] – складаназлучаны сказ.</p>	<p>9 б.</p> <p>2 б. за правільна запісаны верш (-0,5 за кожную памылку);</p> <p>3 б. за правільную пунктуацыю (-0,5 за кожную памылку);</p> <p>2 б. за правільную схему і вызначаны від кожнага сказа</p>

<p>8. Пра якія творы беларускай літаратуры гаворыць літаратуразнаўца Пятро Васючэнка? Назавіце аўтара кожнага твора.</p> <p>1. Гэту п'есу любяць усе – школьнікі, студэнты, працоўныя, пенсіянеры, госці сталіцы... Прычына не ў песнях, не ў скоках, не ў нацыянальным каларыце. Аўтар прыадчыніў у творы таямніцу беларускай душы і паказаў, што яна жаночая, актыўная, гарэзлівая, дзейсная, бы ў шэкспіраўскіх герайн. Б'юцца ў пошуках беларускага брэнду... На што шукаць, калі ёсць _____?</p> <p>2. Героі густа насялілі не толькі свет школьных і студэнцкіх падручнікаў, але і плошчу імя іх стваральніка, і некалькі музеяў, і заказнік каля Мікалаеўшчыны. Увасобленыя ў дрэве персанажы паэмы блукаюць разам з грыбнікамі на стаўцоўскіх лясах. Не біблейскую, а рэальную новую зямлю адкрыў сваімі тэкстамі для сотняў і тысячаў людзей аўтар паэмы.</p> <p>3. Ва ўсе часы, колькі існуюць беларусы з іх пантэізмам, з памяццю пра ледавікі і мора, што пялёскалася ў Палескай катлавіне, беларуская свядомасць будзе адгукацца на поклічы натуральных топасаў – лесу, возера, балота. А памяць пра Герадотава мора адгукнецца _____ пачаткам _____: “Хаты былі на востраве”.</p>	<p>8.</p> <p>1. “Паўлінка”; Янка Купала.</p> <p>2. “Новая зямля”; Якуб Колас.</p> <p>3. “Палеская хроніка” (“Людзі на балоце”); Іван Мележ.</p>	<p>6 б.</p> <p>3 б. (1*3) за творы; 3 б. (1*3) за аўтараў</p>
	УСЯГО	50 б.

Пры праверцы заданняў варта ўлічваць арфаграфічныя, граматычныя і іншыя памылкі. За кожную з іх рэкамендуецца здымаць 0,1 бала ў тых заданнях, якія ацэнены станоўчым балам.